

Simén Domokos

HŪSVÉTKOR MI IS JÉZUST KERESSUK

Lk 24,5

A halál az élet következménye, úgy is fogalmazhatnánk, hogy az élet utógondolata. A halál mindig benne van rejtetten az életben, de ennek ellenpontja. Ott van meghalva szívünk utolsó dobbanásáig, hogy akkor életre támadjon: bennünk van minden lépésünkben, hogy az utolsóval „ama nagy lépést“ megtegye. Életünk könyvében a halállal fordít Isten arra a másik lapra, amit már értelemmel nem olvashat az ember. Lehet ellene tiltakozni, kerülni vagy kívánni, szeretni vagy gyűlölni, elfogadni némán vagy magyarázni, olyan mindegy, mint köszikláznak vagy a kiszáradt fának „Jónapot“ kívánni.

Minden hozzá való viszonyulásunk ellenére tudjuk, hogy van és hogy mindannyiunké, tehát az enyém is. Köztulajdon. Meggyőzött róla lelkünk tehetetlen állapota, mikor nekünk valaki kedvesünknek a koporsója mellett tehetetlenül és sírva magunkba szorultan állottunk.

Napjaink zúzómalma megtörte az embert és egyre szaporodnak a nagy író megfogalmazása szerint, a „holt lelkek“, akikben megszűnt az érzésviláguk nemesebb része, a szeretet, a jóság, az igazság és igazságosság érzése. Nincs élet a lelkükben, holt lelkekké merevedtek.

Értelmünk és tudásunk meggyőz arról, hogy a világban mindenütt benne van a halál. Tanultunk és láttunk holt tengereket, melyeknek fenekére homok és kavicsbányák tátongó száját nyitotta az ipar és az építkezés. Közömbösen vesszük tudomásul, hogy időről-időre felfedeznek a tudósok és kutatók egy a történelemben elsüllyedt nép holt nyelvének írásos emlékét. Holt nyelv, mert nagy írónk szerint már akkor meghal egy nyelv, mikor érezni sem lehet vele vagy általa.

Holt írás, mondjuk, amikor a nyelv még élhet, de ősi írását már nem használják. Holt írást látnunk nem kell múzeumokban mennünk, mert a székely rovásírásnak bizonyítékait, a legtöbbet mi unitáriusok őriztünk meg és a homoródkarácsonyfalvi templom kövén, az énlaki mennyezet írásán, s a székelyderzsi rovásírásos téglán ma is megcsodálhatjuk. Mindhárom templomi emlék arról győz meg, hogy eleink rovásírása már ismeretlen lett számunkra, holt írássá „emlékült“, de eleink

ezekkel az írásjelekkel rögzítették gondolataikat és üzentek egymásnak. Nem értjük őseink üzenetét sajnós, holt írássá lett az számunkra.

Értelmünk és tapasztalatunk szerint megszűntek lenni, tehát a holtak közt tartjuk nyilván. Az élő élet leltárában már nem szerepelnek, leíródtak. A nyelvnek nincs beszélő népe, az írásnak olvasó örököse, a tengernek hulláma, élővilága, a léleknek meleg érzése. A világ kacagása lennénk, ha édesanyánkhöz ezzel a holt nyelvvel szólnánk, ha ismerőseinknek székely rovásírással írunk leveleinket, vagy szerkesztenénk az újságokat; ha a temetővé vált tengermedret megint vízzel akarnok feltölteni. Isten és az élet törvényeivel ellenkezőt akarnánk, ha ezeket az elmúltakat ismét életre akarnok kelteni, húsvéti szóval: feltámasztani. A holtak között nincs élet, csak az elmúlás s az elmúlásban csak a halál bámul vissza ránk riasztva.

Húsvét reggelén a Jézus sírjához menők a „halottak birodalmában“, a temetőben keresték őt, mert látták és hallották, hogy Arimathiai József sírjába temették el. A bebalzsamozás csak jószándék maradt, mert nem találták ott, a holtak közt Jézust. Alapigénk is dőre dolognak tartja Jézust a holtak közt keresni. Hiábavaló, mint a holt tenger újra feltöltése, mint a holt írással való értekezés. A holtak birodalma a megholtaké, amibe a múlt idő írta történetét jövőtlenül. Ez az Isten törvénye. Egyetlen élőlény sem kerülheti el a halált, játszhatja el az elmúlást. Az ember sem. Erre mondjuk, hogy ez a sorsunk. Ez lett Jézus sorsa is, hiába volt a legtökéletesebb ember. Meghalt.

Ezredévek óta megüli a húsvétot a világ, ünnepel. Ha Jézus meghalt, akkor ez az ünnep — mondhatják — nem más, mint halottkeresés, halottkultusz? Nekünk unitáriusoknak nem, mert mi nem a sírban, a temetőben, a halottak közt keressük. Hiába is keresnők a sírban, mert először azt sem tudjuk, hogy hol van a sírja, másodsor a porból lettünk törvénye igazolódna be ott is. Ott nem találunk.

Ha nincs, akkor a keresztények többsége miért tartja úgy mintha lenne? Ha van egyáltalán, akkor hol van...? „Tibennetek van“ mondotta Istenországára Jézus. Ő pedig tanításában azonosította tevékenységét Isten országával, aminek bennünk kellene élő formát nyernie. Ebben a megfogalmazásban Jézus bennünk kellene legyen, az élő emberekben, a mindenkoriakban. Megtalálhatod, mikor öreg szüleidnek és nagyszüleidnek sírjához kivisz az emlékezés: amikor gyermek-unokád szavában-kezeiben érzed a szeretetet; amikor megbocsátanak, vagy te megbocsátasz másoknak; megtalálod, amikor a jószág karjaira vesz, amikor az igazság átítat; amikor másokra is tudsz figyelni. De ott látom abban az igyekezetben, amit az emberi sorsfelelősök kifejtenek azért, hogy a nukleáris halált, az élet megsemmisítését elkerülhessük. Keresed a törvény igazságos szellemében, s ha nem találod, így kiáltasz fel: meghalt az igazság. Ott látom abban a jószándékban, mely az öregeknek és az árvaháznak otthont akar adni, és ezt az otthont nem nyomorítja börtönné-pokollá;

a természetvédők jószándékában, a vigasztalásban, a mindenkori segítségben és a becsületes életék minden jóakaratóban és jószándékában. Körülöttünk és bennünk bujkál, egyesekben ritkán, másokban gyakran megelevenedik. Bennünk van nemre, fajra, nyelvre, felekezetre való különbség nélkül. Közkincs. Nincs ennek a Jézusnak megfogható teste, csak szelleme, lelke és szeretete. Ezt a Jézust Pál apostol szerint lehetetlen volt „a haláltól fogva tartani“. Él és tanításában, életében „út, igazság és élet“. Boldogulása és boldogsága útján ezt a Jézust kell keresse nem csak húsvétkor, hanem mindig az ember. Egyesek a jeruzsálemi temetőben keresik és ma sem hallják a kétezer éves figyelmeztetést: „Mit keressitek a holtak közt az élőt?“. Nincs ott, tibennetek van, ott kell lennie, üzeni a felolvasott részben a húsvéti örömmüzenet nekünk.

Jézus él, de eszméinek életben tartására képtelen ez a csak magával törődő világ embere. Húsvét mondanivalója az élet, az evangélium élete bennünk. Mai ünneplésünk feladata is ez. A gondolatot két hasonlatban párosítva képzelem el:

Tudjátok, hogy van olyan halott is, akiben még van élet. Az ilyen tetszhalott szívbillentyűi közé beszorul egy vérrögöcske a halál mutatójaként. Aztán valami következtében kilöki a szív magából a mozdulatlanságot, a halált és az első szívdobbanások vérébe visszatér az élet a testbe. Feltámad az élet a halálból, új élet és új élettér nyílik. A másik hasonlatot lehet, hogy már előttem mondjátok, de találó voltáért idézném. A kibontott faraó sírkamrájában kevés több ezer éves búzaszemet találtak épen. Kíváncsiságból elültették a tudósok s a létfeltételek biztosításával kicsírázott és szárba szökött az oly régóta halálra ítélt búzaszem. Életre kelt, mert táptalajra kapott.

Ahhoz, hogy életre keljen Jézus a mai emberben, ahhoz ilyen életmentő szívdobbanás, ilyen életteret, táptalajt biztosító kell legyen az ember. A lehetőség a miénk, az örökséget a hétköznapiok tál lencséjéért játszodjuk el. Naponként megáll bennünk a lélek szívdobbanása, valami megakasztja, naponként terméketlenné válik életünk. Mi vagyunk Jézus evangéliumának földi hordozói, emberi táptalaja, szívdobbanása. Lehet, hogy sokszor mélybe húzódik bennünk a szándék és a lehetőség is, de vallom a költővel, hogy „mélybe ás, ki aranyat ás“, mert a mélyből jön minden megújulás. Mélyre ássa az ember az evangélium szellemét, mert lélekszint alá süllyedt életképletünk. Hogy az előbbi hasonlattal éljek, valami rög megakasztotta bennünk a szívdobbanást, valami árvíz elmosta vagy földrengés szétszaggatta bennünk a lélek termőtalaját. Ettől nem haltál meg, de Jézus mérlegén élőknek sem mérettél. Az élet az élőké. Akarsz-e élő lenni, szívdobbanása Jézusnak, termőtalaja az evangéliumnak? Ezt kérdi ma, ezen a húsvéti ünnepen gyermeked, szülőd, testvéred, egyházad, néped s az egész világ. Áss mélyre utána, ha kell. Őt keresd, őt valljad a magad életének, útjának és igazságának. Ne a temetőben, a holtak között, hová annyiszor el akarták már temetni a történelem

folyamán, arénákban üldözték, hangzatos szólammokkal túlkiabálták, elméletekkel kártyavárba, templomba akarták bezárni, kicsúfolni, kijátszották, megtagadták. Ne gondolj erre, hanem arra, hogy nincsen másnak mondanivalója számodra, amikor lelked nagy szélesendje jön, nincs mécsesedben más olaj, ami világítson, mint Jézus, életed hídjának rajta kívül nincsen más biztos pillére. „Értelmednek rajta kívül nincsen más érzése és érzelmednek más gondolata“, mint tanítása és példája. Vele és általa lesz emberivé életed, nyugodttá sorsod és biztonságossá tudatod.

Keresd hát őt! Nem csak húsvétkor, hanem a máves napokban is. Keresd, de ne a temetőben, a holtak közt, Ő sohasem lehet ott. Benne van az életben, a te életedben kell meglátszódnia. Ott éljen cselekedetekben, legyen világnézeted tartóoszlopa, lelked öröme és jövőnk bizton-sága. Tudd meg, hogy mindnyájunkban láthatóvá lehet, akik ez ünnepen Őt keressük. Láss meg minket, s velünk ha többnek, jobbnak, igazabbnak érzed ünnepszentelésed, a mélybeásó keresésed boldog találás lesz, Jézusra lelsz, Jézusra lelés, boldog ünnepe. Így adjon az Isten boldog húsvétot, a Jézust kereső világnak élő hitet. Ámen.

ÍMHOL AZ EMBER

Jn 19,5; Lk 23,47

Az elfogultság emberi gyengeség. Magunkat tartjuk annak a hitelesített mértéknek, amivel életet, sorsot, egyszóval mindent mérünk. Természetes következménye ennek az, hogy véleményünk-ítéletünk a legtöbbször nem valóságos, de az emberek rólunk alkotott véleménye sem helytálló. Jézus életét és magatartását, ha megérteni akarjuk, nem csak a tanítványoknak, mint a legbizalmasabb barátainak a véleményére kell figyelniük; nem csak az írástudók-farizeusok-főpapok Jézusról való felfogását kell nézzük, mert természetes dolog az, hogy a barát-tanítványok és az ellenség-írástudók véleménye kevésbé egyezhetik meg.

A nagypénteki pergő események közt két közömbös ember véleménye, ítélete Jézusról eligazító fontosságúak. Ők csak egy alkalommal találkoztak Jézussal és mégis mindketten hasonló véleményt, tehát elfogulatlanabban alkothattak róla. Az alkalom sem volt közönséges, mert akkor volt Jézus legnehezebb és életének utolsó napja. Nagypéntek volt.

Az egyik véleményt, Jézus jellemzést Pilátus mondotta. A római császárnak helytartója, az írások szerint barátja volt. A római birodalom adminisztrációjában több helyen meg kellett fordulnia, míg helytartó lett Jeruzsálemben, az állandó lázadó ország központjában. Tudta, mert a saját

bőrén tapasztalhatta, hogy a romlott erkölcsű binodalomban csak egy számít értéknek: az, hogy a szó igazi értelmében ember legyen az ember. Az igazi emberséget a romok alól is meg kell menteni. Ezt látta meg Jézusban, ott az ítélő udvarán. Jól látta meg Munkácsi Mihály festőnk a jelenet lényegét: a fellázított, nyugtalan tömegben, a tanítványok önmagukat megtagadó válság órájában, a rendre vigyázó római katonák és tisztviselők közt egyetlen ember volt nyugodt: az, aki a saját sorsában vállalt halálával nézett szembe: Jézus. Ítéletében az igazságot kereső Pilátus, meglátva Jézust, aki amit vallott, azt vállalta halála árán is, felkiáltott: Ímhol, íme az ember!

A másik véleményt a százados mondotta. A nevét nem tudjuk, de biztos, hogy harcokban edzett, több halált látott, világot bejárt katona volt. Életében a kemény harcok alatt tanulta meg, hogy nem a rang, pénz, befolyás számít, hanem az, hogy ember legyen az ember. Ez a legnehezebb, mert aki emberséget veszít el, az embertelen marad. Ezt az emberséget látta meg ő is Jézusban a nagypénteki szenvedésmenet alatt, a keresztfán, s ezt értékelte az evangélistánál fennmaradt szomorú felsóhajtásában: „Bizony ez ember igaz volt”. Pilátus is igaznak mondotta Jézust Máté evangélista szerint, így szólván: „Ártatlan vagyok ez igaz ember vérétől”.

Ha nem is ellenséges, de két értelmesen érdemes szemlélőszereplő, elfogultsággal sem jobbra, sem balra nem vádolható ember véleményét, ítéletét így összegezhetjük: Íme az ember, aki igaz volt.

E két ember nagypénteki megállapításából nő ki a mi unitárius hitünk húsvéti örömgazsága. Sem ők, sem Jézus ellenségei, de Mária, az anyja vagy a tanítványok sem tudnak semmit arról, hogy Jézus Isten lett volna. Embernek látja őt úgy ellensége, tanítványa, mint a közömbösen szemlélődők. Emberként tudott hinni „ügyének igazságában”, tanításában, emberként vállalta a szenvedést és a biztos halált és így érdemelte ki a legnagyobb elismerést: igaz ember volt. A történelem folyamán nem az egyetlen ember volt Jézus, aki halálában is vállalta életét: felemelt fővel, az ártatlansága tudatában azzal a boldog meggyőződéssel várta a halált, mint a búzaszem, melynek el kell halnia ahhoz, hogy élet fakadjon belőle s tápláló kenyér lehessen. A búzaszem törvényét ismerte és mondotta Jézus, a búzaszem sorsát vállalta is. Ez a mi húsvéti hitünk egyik nagy igazsága.

Jézus embersége ösztönző erő a mi életünkben, hogy ha ő meg tudta élni, valósítani az életben megmutatni azt, hogy az emberszabású lény jellemében, gondolkozásában és cselekedetében ember tudott lenni, a szó legnemesebb értelmében, akkor a példáját követni akarónak is sikerülhet. Nekünk eszményünk és nem Istenünk Jézus. Mi követni akarjuk és nem imádni. Húsvétkor az eszményében élő embert keressük. Nem a sírnál, az életben. Szükségünk van rá. Kevés az emberség az emberek-

ben, kiszélesítve az emberiségben. Néha emberiek vagyunk, csak éppen nem emberek. Ezt a földet Isten az embernek adta örökségül és csak addig maradhat meg, míg ember tud maradni. Nemhiába féltjük az életet a földön, mert ha sikerülni is fog, hogy létét szakítsuk annak, többet aztán folytatása nem lesz semminek sem. Nem lehet feltámasztani azt, ami a halálé, a megsemmisülése lett.

Jézust testében nem lehet feltámasztani, ez az Isten és nem a hit tanítása, végzése és törvénye. Mi nem is akarjuk.

Mást akarunk. Azt, hogy példájával ember legyen az ember. Hogy milyen az ember, kérdezném tőled, bizonyára azt felelnéd: „Olyan, mint én“. Formára olyan, igazad van, de a belső tartalomról már nem vállalnám a felelősséget. Az emberség ettől a belső tartalomtól függ. E nélkül nincs emberség, nem tud ember lenni az ember. Jézusnak testi alakjáról nincsenek biztos ismereteink, de ez nem is bánt minket. Az sem zavar, hogy édesanyánk vagy édesapánk magas vagy alacsony, mert a mi szülönk. Lelkét nekünk adta. Jézusnál is életét, tanítását és felénk sugárzó szellemét nézzük. Szerintünk az az igaz emberség, mint ahogy a nagypénteki két közömbös szemlélő, Pilátus és a római százados is megfogalmazták. Ennek igazsága a búzaszem igazsága: állandóan vetni kell, mert kikel. Mivel nekünk mindig új vetés kell, el kell halnia ahhoz, hogy életre kelhessen s újabb napokhoz újabb, friss kenyeret adhasson, újabb vetéshez újabb vetőmagot.

Jézus szellemében és tanításával kell nekünk is élnünk minden nap. Egy nap a szeretetet, másnap a megbocsátást, a jóságot, a békességes akaratot kell gyakorolnunk, azt kell aratnunk a magunk és a mások számára. Minden nap más, mint az előző, s benne az ember sem ugyanaz. Ha ebben a változásban gyakran hozzuk életünkkel a Jézus életpéldáját, tanítását cselekedetünk sarlójává aratjuk, akkor hozzá hasonló emberek leszünk mi is. Ezt akarta a húsvéti jézusi szellem Isten akaratában. Ezt kéri az emberség tőlünk. Ebben a jézusi ember szellemenben — Kacsó szerint — az: „omlásban partot kössünk, sodrásban megkapaszzkodjunk, háborúságban küzdjünk és forgószélben megálljunk“ (Kacsó Sándor), hogy valahogy emberek maradhassunk, mint Jézus.

Nem könnyű, de kérdelem én, mi könnyű az életben?

Ha a húsvéti úrvacsorát vett nyilvántartásba beírhatnám, nem ezt, hogy 151 lélek vett úrvacsorát, hanem azt, hogy 151 igazodni akaró ember vett úrvacsorát, akkor a mi húsvétunkkal közelebb kerültünk egymáshoz, Jézus és mi az ember, emberségvállalásban. Valóban ünnep lenne a mai. Vallanók, hogy igaz, hogy Jézus ember volt, igaz ember. Nézd: ímhol a példa, az ember, őt kövesd. Amen.